

Władystawa Stola, *Próba typologii rolnictwa Poniżdia*. Prace Geograficzne Nr 81, Instytut Geografii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1970. Strani 147.

Kakor že omenjeno v predhodnem poročilu, so si poljski geografi pod vodstvom prof. J. Kostrowieckiego že izdelali kompleksno metodo za tipologijo kmetijstva. Prof. Kostrowiecki sam nam je podal predhodno shemo take tipologije za vso Poljsko, njegovi mlajši sodelavci pa so se lotili konkretnih regionalnih poskusov njene uporabe. Prvi objavljeni poskus te vrste pomeni doktorsko delo Władystawe Stole na primeru Poniżdia (porečja reke Nidze na jugovzhodnem Poljskem). Po shemi, kakršno si je v ta namen ustvaril oddelček za agrarno geografijo Inštituta za geografijo Poljske Akademije znanosti, je avtorica sistematično obdelala za svoje področje najprej družbeno-posesne razmere tamkajšnjega kmetijstva (posestno strukturo kmetij, velikostno strukturo individualnih gospodarstev in razdrobljenost kmetij), potem organizacijsko-tehnične poteze (kmetijsko prebivalstvo in živo delovno silo, kmetijsko izrabo zemlje, živinorejo, intenzivnost kmetijstva) in kot tretje produkcijske poteze kmetijstva (smerni globalne proizvodnje, produktivnost zemlje in dela, smeri tržne proizvodnje, stopnjo in raven tržnosti kmetijstva), nakar so v zaključnem, sintetičnem poglavju opredeljeni tipi kmetijstva ter kmetijske regije z ozirom na prevlado tega ali drugega tipa. Na osnovi 10 osnovnih potez (razdrobljenosti gospodarstev, števila kmetijskega prebivalstva na 100 ha kmetijske zemlje, t. i. pokazalca intenzivnosti, produktivnosti zemlje, produktivnosti dela, oboje v žitnih enotah, stopnje tržnosti, smeri izrabe zemlje, smeri zorane zemlje posebej, usmerjenosti globalne proizvodnje in usmerjenosti tržne proizvodnje) je opredeljenih v Poniżdiu šest osnovnih tipov, ki pa se dele še dalje na podtipove (vsega 12). Opredelitve ponazarjajo grafično t. i. pokazateljski tipogrami. Na osnovi tako opredeljenih tipov je avtorica opredelila za Poniżdie pet sorazmerno izrazitih agrarnih regij, ki se dele dalje na subregije (skupaj 11). Solidno kompleksnost tako zasnovane metode zagotavlja že zgoraj navedena vsestranskost meril, pri čemer pa je treba še posebej oceniti kot pozitivno, da skuša avtorica pri vseh opredelitvah nakazati tudi povezavo z agroekološkimi pogoji.

Ta prvi, solidno uspeli primer regionalne uporabe tipološke metode, ki jo skuša izgraditi prof. Kostrowiecki, kar vzbuja k posnemanju in preizkusom v drugih predelih in v drugačnih razmerah.

Svetozar Flešič

Werner A. Gallusser, *Struktur und Entwicklung ländlicher Räume der Nordwestschweiz*. Aktualgeographische Analyse der Kulturlandschaft im Zeitraum 1955—1968. Basler Beiträge zur Geographie, Heft, 11., Basel 1970. Strani 324, 143 ilustracij.

Avtor si je s področja severozahodne Švice, južnega zaledja Basla, ki sega od baselskega Porenja v Švici čez Juro na obrobje švicarske podgorske planote (*Mittelland*) izbral 11 tipičnih poskusnih občin, različnih po okolju in po stopnji razvoja ter jih podrobno analiziral z vidika transformacij podeželja v najnovejšem času, rezultate analize pa poskušal posplošiti za vse področje. Po metodoloških opombah, iz katerih izvemo, katere statistične in anketne vire, razen tega pa rezultate kartiranja v terenu je uporabljal in po kratki presoji prirodnih razmer, katerih težišče pa je prenesel v samo obravnavo družbenih razmer, nam je podal glavne aspekte prebivalstvenogeografske situacije (gostoto, jezikovno-versko in poklicno strukturo, razmerje med krajem stanovanja in delovnim metom, osnove prebivalstvene dinamike in obravnavanem razdobju, opredelitev demografskega tipa). Sledi bogata in originalna opredelitev naselbinskega prostora (*Siedlungsraum*) z oznako osnovnih potez naselbinske izoblike (lega, velikost, razporeditev), opredelitvijo funkcijske strukture naselij in njihovih posameznih delov (*funktional-räumliche Gliederung*), zatem socialne strukture naselij in njihovih posameznih delov (kjer srečamo posrečni pojem *die dörflichen Sozialräume*), vključno tudi sekundarna počitniška naselja, obravnavo aktualne naselbinske dinamike, pa aspektov nasel-

binske fiziognomije (z nič manj zanimivim pojmom *physionomische Siedlungseinheiten*). Posebno obsežno poglavje obravnava strukturo in funkcijo današnje agrarne pokrajine, pri čemer seveda avtor vključuje razen naselja samega tudi zemljišče, njegov razdelitveni sistem (pri čemer je zanimiva, zelo umestna novost opredelitev posebnega razdelitvenega tipa na tleh nekdanje gmajne, t. i. *Allmendeaufteilungsflur*), oblike izrabe tal in še posebej kmetijski obrat kot funkcijsko enoto agrarne pokrajine. Poglavje se konča s poskusom opredelitve agrarnega prostora po njegovi intenzivnosti. Zaključno poglavje je posvečeno »aktualni dinamiki agrarne in gozdarske pokrajine« v celoti, kjer pridejo na vrsto preoblikovanja agrarne pokrajine (racionalizacija, rajonizacija, zložbe, arondacije, razselitve, spremembe v izrabi tal, nazadovanje kmetijske delovne sile, nazadovanje kmetijskih obratov, razvoj mehanizacije, spremembe v gozdarski izrabi, predvsem nove pogozditve itd.). Pri obravnavi sprememb v izrabi tal nimajo prednosti poljedelska tla, temveč se še posebna pozornost posveča sadjarstvu (z zanimivo označbo raznih tipov sadjarskih zemljišč — *Obstbaufluren*) in raznim oblikam zelenih površin.

V pravi poplavi regionalnih študij o preoblikovanju podeželja, ki jih doživlja Evropa, še posebno na nemškem jezikovnem ozemlju, se mi zdi Gallusserjeva študija zanimiva novost, morda celo izjema. To velja še posebno za nas, kjer smo, kakor se mi vedno bolj zdi, za spoznanje preveč zašli pod vpliv Münchenske »socialno-geografske« šole in njenih véasih preozkih in enostranskih aspektov. Tudi Gallusser sicer pojmuje »socialno geografijo« kot obravnavo razsoljitve vasi na »socialne skupine« in svoje vasi tudi kartira s tega vidika, ne šteje pa teh skupin kot glavnega predmeta svojega proučevanja, temveč kot enega od faktorjev, ki določajo ne samo socialno prostorsko diferenciacijo posameznih vaških delov, temveč tudi njihovo funkcijsko in še posebej fiziognomsko diferenciacijo. Fiziognomija naselja ni pri Gallusserju ob poudarku na notranji strukturi prav nič pozabljena ali potisnjena v ozadje, temveč ji je avtor posvetil posebno podrobno kartiranje. Pri tem pa niti ne gre samo za talni načrt, temveč za tipe hiš in gospodarskih poslopj, ki so v delu predstavljeni z obilico fotografskih posnetkov. Pravilno stoji Gallusser na stališču, da je »aktualnost« ali »aplikativnost« geografskega proučevanja preoblikovanj na podeželju ravno tudi v potrebi po smotrnem urejanju tudi čisto zunanje, gradbene podobe podeželskih naselij.

Še dva poudarka, ki prihajata v Gallusserjevi študiji močno do izraza, velja poudariti. V težnji za tem, da bi kot geograf, ki želi služiti tudi praktičnim potrebam, prenesel težišče čisto na »aktualnogeografsko analizo«, kakor je to podčrtano že v podnaslovu, avtor zavesno in dosledno izloča historično-genetsko obravnavo naselij. S tem marsikdo od nas ne bo soglašal, ker vodi to pogosto k preveč deskriptivni opredelitvi podedovanih strukturnih in fiziognomskih oblik. Dokaz za to je ravno poglavje o poljski razdelitvi, kjer avtor sam ne more mimo genetske strani (prim, že omenjeno posebno opredelitev tipa *Allmendeaufteilungsflur*). Več našega soglasja bi doživel drugi avtorjev poudarek na uvodu v razpravo. Tam je namreč podčrtano (str. 11), da področij, ki so že po svojem okolju, pa tudi po svojem razvoju v podrobnem tako diferencirana, kakršna je severozahodna Švica, nobena planiranju namenjena proučitev ne sme zajeti samo z »mišljenjem v abstraktnih modelih«, temveč se mora, če želi obvladati vso zapleteno množico dejstev, opreti na podrobno proučitev posameznih pojavov konkretne pokrajine, kar pomeni podrobno poznavanje strukturnih in razvojnih problemov v terenu samem in v stiku s prebivalstvom. Glede tega pa skoraj ne more biti razlike v stališču med geografom slovenskega podeželja in geografom podeželja v Švici.

Svetozar Ilešič

Aldo Pecora, Memoria illustrativa della carta della utilizzazione del suolo del Friuli-Venezia Giulia (Fogli 2 e 5 della Carta della utilizzazione del suolo d'Italia). Con una »Introduzione« del Carmelo Colamonico. Consiglio Nazionale delle ricerche, Roma 1970, strani 172 z 20 skicami.